

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa; Jaettu ymmärrys työn murroksesta

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa kokoaa ansiokkaasti yhteen Suomessa viime vuosina käytyä keskustelua työn ja työmarkkinoiden tulevaisuudesta teknologioiden kehittyessä nopeasti. Selonteon merkittävin havainto on, että työ ei enää jatkossa ole pääväylä yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Tämän pitäisi johtaa suuriin muutoksiin työmarkkinoille välittömästi (ammattillinen ja korkeakoulutus) tai välillisesti (perusopetus ja lukio) valmistaviin koulutuksiin.

AMKE korostaa, että työnmuutos ei ole tulossa, vaan se tapahtuu koko ajan.

Valitettavasti selonteosta puuttuu suomalaisen yhteiskunnan nykytilan analyysi, jossa arvioitaisiin kansalaisten osallistumista työmarkkinoihin, nykyisen työvoiman koulutus- ja osaamistasoa ja koulutuksessa olevien nuorten oppimistuloksia. Näillä on olennaisia vaikutuksia työn muutoksen edellyttämän uuden yhteiskunnallisen vision muodostamiseen.

OECD:n PIAAC-tutkimuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2012 miljoona aikuista, joilla oli vaikeuksia tietotekniikan käytössä. Lisäksi 12–14 prosentilla aikuisista on ongelmia luku-, kirjoitus- tai numerotaidoissa. Samanaikaisesti Suomi on maailman kärkimaita aikuiskoulutukseen osallistumisessa.

PISA-tutkimukset ovat kertoneet suomalaisen peruskoulun menestyksestä, mutta ne ovat paljastaneet, että kymmenesosa nuorista ei opi lukemaan koulussa. Kaikille nuorille tarjotaan paikka jatko-opiskeluihin. Tänäkin syksynä toisen asteen koulutuksen aloitti 99 prosenttia peruskoulun keväällä päättäneistä.

Ongelmat ulottuvat kouluoppimisen ulkopuolelle näkyen mm. asevelvollisuuden suorittamisessa. Joka kuudes nuori mies hylätään kutsunnoissa terveyssyistä.

Työn murros vaatii suuria muutoksia koulutusjärjestelmältä. On epäselvää, olemmeko valmiita niihin. PISA-tutkimusten paljastamat puutteet oppimistuloksissa osoittavat, että perusopetus ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, jota koulutustarjonnan laajentaminen ja kehittäminen eivät ole vuosikymmenten aikana ratkaisseet. Korkeakoulutukseen on erittäin vaikea päästä, ja korkeakoulutettujen mahdollisuudet kehittää osaamistaan perustutkinnon jälkeen ovat puutteelliset.

Raportissa korostetaan tarvetta korkeaan osaamiseen, joka heijastuu arvon ja merkitysten luomiseen. Käynnissä on kuitenkin työmarkkinoiden jakautuminen korkeaa osaamista vaativiin töihin ja niihin töihin, joissa ei välttämättä vaadita ammattialakohtaista koulutusta. Kummassakin segmentissä työntekijöiltä odotetaan yhä enemmän autonomiaa ja itseohjautuvuutta.

Jakautuville työmarkkinoille voi syntyä uudenlainen sekatyöläisten ammattikunta, joka kykenee elättämään itseään monipuolisilla töillä, jotka eivät ole ammatti- tai toimialasidonnaisia. He tarvitsevat mahdollisimman hyvät valmiudet. Heidän rinnalla tarvitaan eri alojen huippuosaajia. Näiden kahden ryhmän koulutukselliset tarpeet voivat poiketa suuresti toisistaan. Yhteiskunnallisen eheyden ja kilpailukyvyn kannalta kumpaankin ryhmään on panostettava.

Muutoksessa korostuvat yrittäjyyshaidot, talousosaaminen, arvon luominen ja verkostoissa toimiminen. Nämä ovat keskeisiä osaamisia yhteiskunnassa, jolle on ominaista monenlaiset toimeentulon ja työn

hankkimisen mallit. Tällöin myös yksilön vastuu oman osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä korostuu.

Suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuus on ollut mahdollisuuksien tarjoaminen jokaiselle heidän lähtökohtansa huomioiden. Tämä on hyvä lähtökohta tulevaisuudellekin. Jokaisella pitää olla mahdollisuus osaamiseen, joka mahdollistaa oman elämän rakentamisen, vaikka työn merkitys yhteiskunnassa muuttuukin. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa luodaan pohja, jonka varaan rakentuvat osallisuus yhteiskunnassa ja osallistuminen työmarkkinoille.

Meta- ja perustaitojen kehittymisen pohja luodaan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Siellä jääviä puutteita on toisen asteen koulutuksessa hyvin vaikea enää paikata.

Koulut ja oppilaitokset ovat jo menettäneet monopolinsa tietoon, jota on saatavilla kaikkialla. Tiedon rinnalla yhä tärkeämpää on erilaisten taitojen oppiminen. Tätäkin tärkeämpää on oivaltaa ja käyttää hyväksi taitojen, teknologioiden ja tietojen suomia mahdollisuuksia. Uusi yleissivistys on entistä enemmän tekemistä ja taitamista lähestyen perinteistä käsitystä ammattiosaamisesta.

Suomen on panostettava koko väestön geneerisiin ja digitaalisiin, jotta pysymme sosiaalisesti ja taloudellisesti maailman kärjessä. Meidän on rohkeasti arvioitava kaikkien koulutusten sisältöjä ja niiden tuottamaa osaamista, jotta koulutus ei menetä merkitystään.

AMKE esittää seuraavat yksityiskohtaiset huomiot selonteosta:

- Lähes kaikki suomalaiset työskentelevät tietotyömarkkinoilla, koska digitalisaatio muuttaa kaikkea työtä ja työnjakoa. Myös perinteisinä säilyneissä työtehtävissä otetaan käyttöön uusia menetelmiä ja työkaluja, jotka muuttavat työn sisältöjä.
- Selonteossa usein perätty korkea osaaminen ei ole synonyymi korkeakoulutukselle. Oman alansa huipposaaaja voi olla kondiittorimestari, koneistaja tai aivokirurgi. Heistä jokaista tarvitaan, mutta heidän jokaisen työ muuttuu.
- Osaamisen tunnustaminen tekee työssä ja koulutuksen ulkopuolella opitun näkyväksi, mutta pelkkä tunnustaminen ei lisää henkilön osaamista. Yksilölle voi olla merkittävää se, että tunnustamisen aikana hän tulee itse tietoiseksi oman osaamisensa ulottuvuuksista ja kykenee viestimään niistä.
- Selonteossa peräänkuulutettu elinikäinen oppiminen on enemmän kuin aikuiskoulutus.

Lopuksi AMKE muistuttaa, että tulevaisuus ei tapahdu, vaan se tehdään. Tämän päivän päätökset ovat valintoja, joilla on pitkäaikainen vaikutus ihmisten osaamiseen ja osallisuuteen yhteiskunnassa yleensä ja erityisesti työmarkkinoilla.

Lisätietoja:

toimitusjohtaja Petri Lempinen, petri.lempinen@amke.fi p. 040 766 7805

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry on 85 koulutuksen järjestäjän valtakunnallinen etujärjestö. AMKEN jäsenet kouluttavat yli 90 % kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.